

ALGIMANTAS DZIEGORAITIS – VALSTYBININKAS IR TEISININKAS

Ieva Deviatnikovaitė

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos

Viešosios teisės institutas

Elektroninis paštas ieva@mruni.eu

Pateikta 2024 m. spalio 10 d., parengta spaudai 2024 m. spalio 25 d.

DOI: 10.13165/JUR-24-31-2-01

Santrauka. Straipsnis skirtas Algimantui Dziegoraičiui prisiminti. Straipsnyje apžvelgiami profesinės biografijos duomenys, bibliografija. Daugiausia dėmesio skiriama teisininko mokslinei ir publicistinei veiklai. Ji padėjo atskleisti advokato esmines mintis ir idėjas, kurias jis brandino per visą savo ilgą profesinį kelią, trukusį bent keturiasdešimt penkerius metus. Jo mintys apie teisinę valstybę, valdžių padalijimą, teisinę kultūrą, advokatams keliamus reikalavimus, advokatūros vaidmenį demonstruoja neišsenkančią teisininko išmintį, vertybių sistemą.

Straipsnis parašytas remiantis ne tik A. Dziegoraičio mokslinėmis ir publicistinėmis įžvalgomis, bet ir archyvine medžiaga, ieškant teisininko išsilavinimo, mokslo laipsnių dokumentų, užimtų pareigybių sąrašo ir visuomeninės veiklos įrodymų. Naudotasi Mykolo Romerio universitete saugomais archyvais, įvairiais spaudoje paskelbtais interviu, straipsniais. Autorė taip pat dėkoja A. Dziegoraičio našlei Reginai Gražinai ir sūnui Vyteniui už suteiktą informaciją ir medžiagą.

Reikšminiai žodžiai: Algimantas Dziegoraitis; teisinė valstybė; valdžių padalijimas; advokatas; advokatūra; teisinė kultūra.

Įvadas

A. Dziegoraitis – Lietuvos teisininkas, mokslininkas, sužavėjęs daug kolegų, bičiulių,

bendraminčių, neįtikėtinais patrauklia ir charizmatiška savo asmenybe, išmintimi, mokslinėmis ir žmogiškoms išvalgomis. Teisininkas paliko per 130 mokslinių ir publicistinių straipsnių, kūrė ir dalyvavo tautiškumą, atgimimą, dorovę, sąžiningumą, teisinę kultūrą puoselėjusiose organizacijose.

Straipsnio tikslas – atskleisti A. Dziegoraičio profesinės biografijos faktus, mokslines teises išvalgas apie teisinę valstybę, advokatui keliamus reikalavimus, advokatūros uždavinius, profesinę teisininko etiką, teisinę kultūrą. Straipsnyje apžvelgiama teisininko anksatyvoji publicistika, kai jis konsultuodavo jaunas šeimas, tėvus, moteris įvairiais tarybinės darbo ir civilinės teisės klausimais, veikalai, parašyti prieš pat Lietuvos Respublikos nepriklausomybės paskelbimą, taip pat straipsniai kuriantis naujai Lietuvos teisei ir institucinei sistemai. Straipsnyje aptariamos A. Dziegoraičio profesinės biografijos chronologinės ribos yra nuo 1962 m. iki 2007 m.

Straipsnio mokslinė bazė sudaryta iš Mykolo Romerio universiteto archyve saugomos medžiagos, mokslinių straipsnių ir publicistikos. Atliekant tyrimą taikyti šie metodai: istorinis, lyginamasis, analitinis, deskriptyvinis, lingvistinis, dokumentų analizės.

1. Biografiniai duomenys

Algimantas Dziegoraitis gimė 1939 m. gegužės 24 d. Kaune. Mokėsi Aušros gimnazijoje (tuo metu – 8-oji vidurinė mokykla). Baigė ją vien geriausiaisiais pažymiais.

1962 m. teisininkas su pagyrimu baigė Vilniaus Vinco Kapsuko universiteto (dabar – Vilniaus universiteto) Teisės fakultetą¹. Prieš baigiant universitetą paskirtas Teisės fakulteto Valstybinės teisės katedros vyriausiuoju laborantu². 1962 m. A. Dziegoraitis pradėjo advokato praktiką³.

1966–1969 m. teisininkas rengė mokslinį darbą apie konkurso civilinę teisę Leningrado A. A. Ždanovo valstybinio universiteto Teisės fakulteto aspirantūroje. Disertaciją apgynė 1969 m. gegužės 22 d.⁴ Lietuvos mokslo taryba 1993 m. nostrifikavo A. Dziegoraičiui daktaro mokslo laipsnį⁵.

Grįžęs į Kauną teisininkas tęsė darbą Lietuvos advokatūroje ir užsiėmė akademinė veikla. 1969–1971 m. ėjo Kauno politechnikos instituto Pramonės įmonių ekonomikos ir organizavimo katedros asistento pareigas, dėstė su teise susijusius dalykus, o 1971–1975 m.

1 Diplomas su pagyrimu Nr. 945640, l. 16.

2 Žinios apie darbą, l. 42.

3 „Seimo nutarimo „Dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos“ projekto priedas ir Algimanto Dziegoraičio gyvenimo aprašymas“, TAR, 2003 m. spalio 16 d. Nr. IXP-2891; „Lietuvos Respublikos teisingumo ministro pranešimas dėl Lietuvos Respublikos praktikuojančių advokatų sąrašo“, TAR, 2001 m. sausio 24 d. Nr. 06-361; „Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pranešimas apie Lietuvos advokatų tarybos pateiktą Lietuvos Respublikos advokatų sąrašą“, TAR, 1993 m. birželio 25 d., Nr. 25.

4 1969 m. gegužės 22 d. Leningrado A. A. Ždanovo valstybinio universiteto Teisės fakulteto tarybos posėdžio išrašo Nr. 20/493 kopija, l. 12.

5 Lietuvos mokslo tarybos daktaro diplomas. Socialiniai mokslai. Valstybinės registracijos Nr. 000288, 1993 m. rugsėjo 22 d., l. 7.

Vilniaus universiteto Kauno vakarinio fakulteto docento pareigas ir dėstė tarybinės ūkio teisės dalyką⁶. A. Dziegoraičiui 1974 m. Vilniaus valstybinio universiteto tarybos siūlymu suteiktas docento vardas. Kartu su daktaro laipsniu Lietuvos mokslo taryba 1993 m. nos-trifikavo A. Dziegoraičiui ir docento vardą⁷.

Nuo 1998 m. iki beveik pat mirties teisininkas ėjo iš pradžių Lietuvos teisės akademijos Valstybinio valdymo fakulteto Administracinės teisės katedros vedėjo, vėliau – Lietuvos teisės universiteto, Mykolo Romerio universiteto Administracinės teisės ir proceso kate-dros vedėjo pareigas. Teisininkas paskelbė per 130 mokslinių ir publicistinių straipsnių, buvo knygų bendraautoris. Redagavo pirmąjį nepriklausomoje Lietuvoje administracinės teisės vadovėlį⁸. Buvo jo mokslinis redaktorius ir koordinatorius.

1973–1975 m. ėjo Teisingumo ministro patarėjo teisės klausimais pareigas⁹. Nuo 1975 m. teisininkas tęsė profesinę veiklą Vilniaus II juridinėje konsultacijoje.

1992 m. sausio 1 d. A. Dziegoraitis įsteigė vieną iš pirmųjų Lietuvos advokato biurų, kuriame dirbo iki pat gyvenimo pabaigos. Du kartus buvo išrinktas Lietuvos advokatų ta-rybos nariu. 1998 m. lapkričio 20 d. visuotiniame advokatų susirinkime buvo renkamas Advokatūros pirmininku. Tarp pasiūlytų kandidatų buvo ir A. Dziegoraitis. Tądien jis su-rinko daugiausiai balsų – 150. Tačiau tai nebuvo balsų skaičius, prilygstantis daugiau nei pusei visų susirinkime užsiregistravusių asmenų. Vis dėlto daugiausiai advokatų tądien pirmininku norėjo matyti būtent A. Dziegoraitį¹⁰.

2. Ankstyvoji publicistika

A. Dziegoraitis pirmuosius savo straipsnius publikavo septyniiasdešimtaisiais praeito šimtmečio metais. Jis teikė teises konsultacijas periodiniam leidiniui *Šeima*¹¹. Jame rašė apie motinų teises, socialines garantijas darbo rinkoje, moterų ir vyrų lygybę, darbo sąlygas jaunoms motinoms, motinų, žindančių kūdikius, besilaukiančių moterų teisių pažeidimus darbo aplinkoje. Konsultavo testamentų sudarymo, paveldėjimo, notaro kompetencijos, globos, rūpybos, įvaikinimo, gyvenamųjų patalpų klausimais. Taigi, teisininkas aiškino sovietinių Darbo kodekso, Civilinio kodekso, Butų kodekso, Santuokos ir šeimos kodekso nuostatas jaunoms šeimoms, tėvams.

6 *Vilniaus universiteto istorija 1940–1979* (Vilnius: leidykla „Mokslas“, 1979), 408.

7 Lietuvos mokslo tarybos docento diplomai. Socialiniai mokslai. Valstybinės registracijos Nr. 000299, 1993 m. rugsėjo 22 d., l. 8.

8 Audrius Bakaveckas, Algimantas Dziegoraitis, Audronė Dziegoraitienė, Adolfas Gylys, Raimundas Kalesnykas, Birutė Pranevičienė, Edmundas Rusinas, Stasys Šedbaras, Algimantas Urmonas, Dainius Žilinskas, *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005).

9 Žinios apie darbą, l. 47.

10 „Lietuvos advokatūra: apmąstymų ir pasirinkimo metas...“ *Justitia* 5 (1998): 4.

11 Algimantas Dziegoraitis, „Temidė saugo motinystę“, *Šeima*, 1975, Nr. 11, 34–36; Algimantas Dziegoraitis, „Šeimos interesai“, *Šeima*, 1977, Nr. 2, 44–46; Algimantas Dziegoraitis, „Auginti ir globoti kaip savą“, *Šeima*, 1980, Nr. 7, 31–34; Algimantas Dziegoraitis: konsultacijos. *Šeima*, 1987, Nr. 9, 46–47.

Advokatas rašė žurnalui *Laikas ir įvykiai*¹². Jame skaitytojams teikė konsultacijas dėl padarytos žalos eismo įvykių metu, turto pasidalijimo situoktinių skryrybų, alimentų mokėjimo atvejais ir t. t. Rašė gyvenamojo namo padalijimo klausimais¹³.

Dar XX a. septintajame dešimtmetyje, šalyje vyraujant sovietinei teisei sistemai, teisininkas rašė apie piliečių teisminės gynybos stiprinimą. Jis tarybinėje visuomenėje kalbėjo apie poreikį steigti administracinį teismą, pabrėžė, kad administracinius ginčus sprendžia ne teismas, o valstybinės institucijos. Pasak A. Dziegoraičio, tokia praktika tikrai ne visada pasiteisindavo. Jo nuomone, teismų jurisdikcijai turėjo būti perduoti ginčai dėl pensijų, pašalpų išmokėjimo, kitų socialinių garantijų, butų įregistravimo, administracinės atsakomybės ir t. t. Teisininkas pabrėžė: „Teisminė jurisdikcija yra žymiai tobulesnė už administracinę, todėl jos tolesnis vystymas ir plėtimas administraciniuose santykiuose (bylose) padėtų gerinti valdymo aparato darbą, efektyviai užtikrinti piliečių teisių ir interesų gynybą.“¹⁴

3. Valstybininkas

A. Dziegoraičiui rūpėjo Lietuvos ateitis, nepriklausomybė, šalies gebėjimas pačiai formuoti savo politiką, garantuojančią gyvybinius tautos interesus ir užsienio, ir vidaus gyvenime. Teisininkas dar 1989 m. gvildeno 1918 m. Vasario 16-osios akto reikšmę, remdamasis įvairių profesijų ir laikotarpių visuomenės veikėjų, menininkų (M. Römerio, Z. Ivinskio, P. Vaičiūno, J. Vileišio, Dante's Aligheri'io) įžvalgomis¹⁵. Tais metais su kitais rašė apie referendumo institutą akcentuodamas teisinės valstybės taisykles¹⁶, Pilietybės įstatymo poreikį¹⁷.

A. Dziegoraitis pabrėžė, kad vargiai pasaulio istorijoje rasime tautą, patyrusią tokį „dramatišką ir skaudų likimą“. XX a. paskutiniame dešimtmetyje jis klausė: „Nejaugi imperijos priespauda mums skirta amžiams?“ atkreipdamas dėmesį į tai, kad „nepriklausomybė“, „laisvė“ – žodžiai, lietuviui reiškiantys „tautinę civilizaciją, kultūrą, garbę ir orumą“. Teisininkas buvo tikras, kad „Lietuvos valstybė atgims, nes Nepriklausomybės siekia visi dori Lietuvos žmonės“¹⁸.

Autorė iš jo tekstų sprendžia, kad jis aktyviai dalyvavo Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo procesuose. Antai 1989 m. lapkričio 14–15 dienomis dalyvavo Vilniuje vykusioje Estijos akademinės teisininkų draugijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos teisininkų

12 Algimantas Dziegoraitis, „Kaip padalijamas piniginis indėlis“, *Laikas ir įvykiai*, 1978, Nr. 22, 16; Algimantas Dziegoraitis, „Kaip atlyginama žala, sukelta autoįvykiu“, *Laikas ir įvykiai*, 1978, Nr. 4, 16.

13 Algimantas Dziegoraitis, „Ekspertizė civilinėse bylose dėl gyvenamojo namo padalijimo“, *Socialistinė teisė*, 1982, Nr. 1, 47–53.

14 Algimantas Dziegoraitis, „Piliečių teisių teisminės gynybos stiprinimas“, *Laikas ir įvykiai*, 1978, Nr. 2, 16.

15 Algimantas Dziegoraitis, „Tautos nepriklausomybė“, *Justitia* 2 (1989): 1.

16 Arvydas Juozaitis, Algimantas Dziegoraitis, Egidijus Bičkauskas, „Referendumas? Taip!“, *Atgimimas*, 1989 m. vasario 17 d., Nr. 7 (20), 2–3.

17 Arvydas Juozaitis, Algimantas Dziegoraitis, Jonas Vidickas, Egidijus Bičkauskas, „Privalome tapti Lietuvos piliečiais“, *Atgimimas*, 1989 m. balandžio 14 d., Nr. 15 (28), 3.

18 *Ibid.*

draugijų susitikime. Jo metu buvo priimta deklaracija apie teisinių valstybių kūrimą – nustatytas tradicinis valdžios padalijimas ir reformuota teisės sistema¹⁹.

A. Dziegoraitis buvo Visuotinių žmogaus teisių Lietuvos asociacijos iniciatyvinio komiteto, humanistinio judėjimo – Asociacijos steigiamojo suvažiavimo delegatas nuo Lietuvos piliečių chartijos²⁰. 1991 m. sausio 22 d. teisininkas išrinktas Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos Vilniaus krašto tarybos nariu²¹. Tais pačiais metais jis tapo Lietuvos piliečių chartijos (toliau – Chartija) vienu iš steigėjų ir vicepirmininku²².

Interviu apie Chartiją²³ A. Dziegoraitis pabrėžė, kad Chartijos tikslas – telkti šviesius Lietuvos protus, dorus ir sąžiningus žmones Lietuvos valstybingumui stiprinti ir visuotinei pilietinei santarvei puoselėti. Jis akcentavo, kad būtina formuoti naują valstybės aparatą, steigti administracinę teisumą, į Lietuvos teisės sistemą integruoti kai kurias prancūzų administracinės justicijos idėjas. Be to, pokalbyje su žurnalistu teisininkas pabrėžė, kad Chartija rems Sąjūdį, o prirėkus ir tęs jo darbą. Teisininkas rašė: „Ne žmogus, o valstybė Žmogui, kaip absoliučiai vertybei, privalo tarnauti.“²⁴

Teisininkas interviu paminėjo santykių su kaimynais problemas: „Mes gyvename šalia didelių kaimynių. Viena iš jų turi per 150 mln., kita apie 40 mln. gyventojų. Tokioje kaimynystėje lietuvių tautai nuolat gresia pavojus ištirpti. <...> Nepaisant to, mes turime būti tolerantiški, įžvalgūs, principingi ir ginti lietuvių tautos, jos tautinių mažumų – visų Lietuvos žmonių teisėtus ir pagrįstus interesus.“²⁵

A. Dziegoraitis kaip Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos ir Lietuvos kalinių globos draugijos narys organizavo ir dalyvavo konferencijose „Nusikalstamumas ir žmogaus teisės Lietuvoje“²⁶.

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę A. Dziegoraitis buvo įvairiausių organizacijų – ir valstybinių, ir profesinių, ir nevalstybinių – nariu. Antai Jungtinių Tautų asociacijos viceprezidentu, Audito ir apskaitos instituto tarybos nariu, Respublikos Prezidento malonės komisijos²⁷, Vidaus reikalų ministerijos kolegijos²⁸, Lietuvos kalinių globos draugijos

19 Juozaitis, Dziegoraitis, Vidickas, Bičkauskas, *supra note*, 17.

20 *Lietuvos ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga 1989–1999 metai*. I knyga (Vilnius, 2008), 56.

21 „Tarėsi žmogaus teisių gynėjai“, iš *Lietuvos ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga 1989–1999 metai*. I knyga (Vilnius, 2008), 362.

22 „Nei lenkų, nei žydų čia niekas neskriaudžia.“ *Pozicija*, 1991 m. rugsėjo 27 d., Nr. 39 (86), 1–2.

23 Detaliau apie Lietuvos Respublikos piliečių chartijos veiklos kryptis žr.: *Pozicija*, 1991 m. rugsėjo 27 d., Nr. 39 (86), 2.

24 *Lietuvos ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga 1989–1999 metai*. I knyga (Vilnius, 2008), 397.

25 *Ibid.*, 398–399.

26 Remigijus Barauskas, „Žmonių teisės laužo įstatymų spragos“. Iš *Lietuvos ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga 1989–1999 metai*. I knyga (Vilnius, 2008), 746.

27 „A. Dziegoraitis – malonės komisijos narys“. *Kryžkelė*, 1997, Nr. 2, 11.

28 „Būti naudingiems“. *Sargyba*, 1998 m. gegužės 21–27 d., Nr. 21 (277), 3.

valdybos²⁹, Lietuvos teisininkų draugijos, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos³⁰, Lietuvos mokslo laipsnių ir pedagoginių mokslo vardų nostrifikacijos komisijos nariu, žurnalų *Lietuvos advokatūra*, *Justitia*, *Vadovo pasaulis*, *Apskaitos ir mokesčių apžvalga*, *Kryžkelė*, *Juristas* redkolegijų nariu, Vilniaus Rotary klubo viceprezidentu, Vilniaus advokatų klubo prezidentu³¹. Dalyvaudavo Lietuvos Respublikos žmogaus teisių komiteto posėdžiuose³². Buvo Lietuvos Respublikos konstitucijų sukakčių minėjimo komisijos nariu³³.

Kartu su kitais teisininkas A. Dziegoraitis kūrė Lietuvos Respublikos Konstituciją³⁴, Konstitucinio Teismo, Pilietybės³⁵, Švietimo, Referendumo³⁶, Advokatūros³⁷ įstatymus, Civilinį kodeksą³⁸, Lietuvos Sąjūdžio ir Piliečių chartijos įstatus, kitus teisės aktus³⁹, Politikų elgesio kodeksą⁴⁰. A. Dziegoraitis įtrauktas į darbo grupę pateikti išvadas dėl grupės teisės aktų, reglamentuojančių buvusių SSRS valstybės saugumo komiteto kadrinių ir slaptų darbuotojų statusą Lietuvoje, teisinio įvertinimo⁴¹.

Advokatui rūpėjo nepriklausomoje Lietuvoje kuriamo Advokatūros įstatymo normos. Dar 1989 m. teisininkas rašė apie šio akto pagrindines gaires polemizuodamas su kitais advokatais ir pabrėždamas, kad alternatyvūs advokatūrai dariniai gali sukelti neigiamas pasekmes⁴². A. Dziegoraitis kvietė teisininkus, visuomenininkus diskusijai dėl būsimos advokatų savivaldos suvokdamas, kad advokatūra – svarbus institutas Lietuvos valstybingumo kūrimo metu. Teisininkas akcentavo advokatūros reikšmę: „Šiuolaikinė Lietuvos

29 „Lietuvos kalinių globos draugija – Prison Fellowship International narė“. Iš *Lietuvos ir žmogaus teisės. Lietuvos žmogaus teisių asociacijų (LŽTA ir LŽTGA) veiklos apžvalga 1989–1999 metai*. I knyga (Vilnius, 2008), 938.

30 „Vyriausios tarnybinės etikos komisijos nariai“. *Business & Exhibitions*, 2001 m. spalio 13 d.; Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sudėties. TAR, 1999 m. rugsėjo 23 d., Nr. VIII-1332.

31 „Tobulumo pakopos: svečiuose pas advokatą Algimantą Dziegoraitį“ (pokalbį užrašė Stanislovas Balčiūnas). *Lietuvos švyturys*, 2005, Nr. 12, 6.

32 Pavyzdžiui, „Lietuvos Respublikos Seimo žmogaus teisių komiteto papildoma išvada dėl teisininko privačios profesinės veiklos įstatymo projekto (IXP-1088)“. TAR, 2002 m. spalio 18 d., Nr. IXP-1088.

33 „Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos konstitucijų sukakčių minėjimo“, TAR, 2001 m. spalio 30 d. Nr. IX-573.

34 „Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo nutarimas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos rengimo“, TAR, 1990 m. lapkričio 7 d., Nr. I-753.

35 „Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo nutarimas dėl Lietuvos TSR pilietybės įstatymo galutinio projekto rengimo komisijos sudarymo“, TAR, 1989 m. liepos 3 d., Nr. XI-3062.

36 Arvydas Juozaitis, Algimantas Dziegoraitis, Egidijus Bičkauskas, „Įstatymas dėl respublikinio referendumo (projektas)“, *Atgimimas*, 1989 m. vasario 24 d., Nr. 8 (21), 4–5.

37 „Teisingumo ministro 2002 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. 142 dėl darbo grupės Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo projekto rengimo“, TAR, 2003 m. sausio 16 d., Nr. IXP-2224.

38 „Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos Prezidiumo nutarimas dėl darbo grupių įstatymo projektams rengti sudarymo“, TAR, 1990 m. liepos 18 d., Nr. I-387.

39 *Curriculum Vitae*, I. 41.

40 „Lietuvos Respublikos Seimo valdybos 2002 m. balandžio 29 d. sprendimas Nr. 836 dėl darbo grupės politikų elgesio kodekso sukurti sudarymo“, TAR, 2002 m. balandžio 29 d. Nr. 836.

41 „Lietuvos Respublikos Prezidento dekretas dėl darbo grupės teisės aktams, reglamentuojantiems buvusių SSRS valstybės saugumo komiteto kadrinių bei slaptų darbuotojų statusą Lietuvoje, teisiškai įvertinti sudarymo“, TAR, 1998 m. rugpjūčio 25 d., Nr. 156.

42 Šios diskusijos buvo tęsiamos ir vėliau. Žr.: „Advokatūra kryžkelėje: restauracija, reformacija ir status quo. Ar Teisinių paslaugų įmonių asociacijos ir Lietuvos advokatų tarybos priešprieša virto rezultatyviu dialogu?“, *Justitia* 4–5 (2001): 2–7.

advokatūra, viešai veikdama visuomenės ir teismo akivaizdoje, turi būti sulydyta korporacine disciplina, pažangiomis ir demokratinėmis jos veiklos tradicijomis, specifine organizacija ir atsakomybės prieš Lietuvą jausmu.⁴³

Teisininkas rūpinosi ne tik būsima advokatūra, bet apskritai Lietuvos teisės reformomis.

Antai 1989 m. publikuotame straipsnyje A. Dziegoraitis kartu su V. Piesliaku svarstė teisės reformos koncepciją. Autoriai pabrėžė, kad įstatymai turi būti kuriami ne ataskaitai, bet sureguliuoti konfliktinius santykius, suderinti visuomenės veikimo mechanizmą: „Lietuvai reikalinga tokia teisės institucijų sistema, kuri garantuotų efektyvų visuomenės funkcionavimą, protingai suderintų valstybės ir piliečių interesus, kad nebūtų prarajos tarp teisės teorijos ir jos praktikos. Tai – elementarios teisinės valstybės gyvenimo prielaidos bei tiesos.“⁴⁴

Straipsnio autoriai akcentavo, kad kuriama nauja valstybė, ekonomika. Tad turi būti kuriama ir nauja teisė. O vietoj to užsiimama kosmetinėmis operacijomis. Nekuriama bendra teisės koncepcija. Teisininkai kvietė diskutuoti ir spręsti dėl institucijų reikalingumo, jų kompetencijų pasiskirstymo ir pan. Svarstyti teismų, prokuratūros, policijos, vidaus sistemos tobulinimo klausimai.

Kitame straipsnyje A. Dziegoraitis pabrėžė būtinybę įstatymų projektus svarstyti kuo platesniame visuomenės rate. Jis akcentavo įstatymų „dovanojimo iš viršaus“ praktikos ydingumą. Teisininkas kvietė kuo greičiau sutvarkyti valstybinę teisės aktų tobulinimo pasiūlymų programą, kurioje būtų suderintos galimybės išreikšti savo nuomones visiems visuomenės nariams. Advokatas straipsnyje priminė nesenos teisės aktų priėmimo praktikos kenksmingumą, kai aktai buvo priimami kabinetiniu-biurokratiniu būdu. Jam atrodė labai svarbu įtraukti į teisėkūros procesą kvalifikuotus teisininkus, mokslininkus, filosofus, ekonomistus, sociologus, talentingus politikus. Teisininkas pabrėžė pagrindinius priimamų teisės aktų priėmimo būdo trūkumus: beprasmiškas skubėjimas, kompetencijos stoka, kruopštumo trūkumas. Žinoma, advokatas nepamiršo pasiremti kito tarpukario teisininko autoriteto M. Rōmerio žodžiais apie paveldėtą imperinės Rusijos įstatymų bazę tarpukariu⁴⁵.

Šiek tiek vėliau A. Dziegoraitis ir V. Piesliakas parašė straipsnį, kuriame atskleidė planą sukviesti visame pasaulyje išsibarsčiusius lietuvių kilmės teisininkus ir organizuoti konferenciją „Lietuvos valstybės funkcionavimo pagrindai“. Joje turėjo būti svarstomi konstitucinės, tarptautinės, civilinės teisės, ekonomikos teisinio reguliavimo ir kovos su nusikalstamumu problemos. Manyta aptarti ir Pasaulio lietuvių teisininkų asociacijos steigimo galimybę⁴⁶.

43 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie advokatūrą“, *Justitia* 8 (1989): 3.

44 Algimantas Dziegoraitis, Vytautas Piesliakas, „Kada sukursim Lietuvos teisės reformos koncepciją?“, *Justitia*, 10 (1989): 1.

45 Algimantas Dziegoraitis, „Kai kurios Lietuvos įstatymų rengimo ir leidybos problemos“, *Jurisprudencija* 2 (1991): 2–3.

46 Algimantas Dziegoraitis, Vytautas Piesliakas, „Telkimės, lietuvių teisininkai“, *Gimtoji žemė*, 1990 m. liepos 12–18 d., Nr. 28 (1217), 3.

Teisininkas ieškojo įvairiausių teisinės valstybės atkūrimo būdų, receptų. Antai prisiminė tarpukariu veikusios Lietuvos–Šveicarijos draugiją tikėdamasis, kad ir 1990 m. atkurtos šios draugijos veikla, Lietuvos ir Šveicarijos teisininkų bendradarbiavimas prisidės prie Lietuvos valstybės pamatų atkūrimo⁴⁷. Rašydamas apie šią draugiją prisiminė, kad tarpukario teisininkai ėmėsi nemažai iniciatyvų, kurių pagrindu buvo Šveicarijos teisininkų ir teisėtvarkos sistemos patirtis. Antai jis prisiminė M. Römerio kelionę į Šveicariją ir jo straipsnį apie auklėjamąsias drausmės kolonijas šioje valstybėje⁴⁸.

Taigi, 1989 m. ir 1990 m. A. Dzigoraitis rašė apie galimas nepriklausomybę atkuriančios valstybės teisinio reguliavimo konstrukcijas ir gaires. O 1992 m. jau kilo kitokio lygmens problemos: advokatui teko rašyti apie teisės ir kultūros santykį, apie visuomenę formuojančius faktorius – politiką ir teisę kaip kultūros kūrybos veiksnius. A. Dzigoraitis tarsi nujautė, kad ką tik iš sovietinio mentaliteto išsivadavusius teisininkus, politikus, visuomenininkus („kurių samprata apie teisingumą ir teisę yra marga it genio sparnas“) gali vėl apimti noras valstybės valdžios svertus panaudoti blogiui, kelti nereikalingą įtampą visuomenėje, pavyzdžiui, neįžvalgiai rengti netinkamas tam laikui reformas, formuoti nekonstruktyvius ir rėksmingus reikalavimus, radikaliai keisti per daug metų susiklosčiusią santvarką ir t. t. Tai, pasak teisininko, labai trukdė kryptingai Lietuvos teisės raidai. Teisininkas akcentavo teisės ir dorovės santykį ieškant būdų apriboti tuos, kurie privalo rūpintis viešuoju interesu, nuo savininkiškumo, ambicijų ir garbėtroškos jausmų⁴⁹. A. Dzigoraitis siekė įspėti visuomenę dėl galimų pavojų.

4. Advokatas ir advokatūra

A. Dzigoraitis keturiasdešimt penkerius metus ėjo advokato pareigas. Taigi, sukaupė įspūdingą, neabejotinai turtingą ir turiningą darbo patirtį. Pateikiame keletą jo citatų apie tai, koks advokatas turi būti, kuo turėtų pasižymėti jo asmenybė, kokios bendražmogiškos savybės jam turi būti būdingos:

„Advokatas turi būti inteligentas, eruditas – išmanyti ne tik teisę, jos taikymo mechanizmus, bet ir ekonomiką, logiką, psichologiją, filosofiją, <...>. Geras advokatas turi domėtis menais, kurie labai ugdo vaizduotę, teigiamai veikia intelektą, jo „kalbą“⁵⁰

„Advokato padorumas, sąžiningumas, žmoniškumas, valingumas, humanizmas, prienamumas, sugebėjimas pasiaukoti ginant tiesą, jo poreikio tarnauti visuomenei ir paprastam žmogui ugdymas, tėviška pagarba jaunesniajam kolegai, kuriam labai sunku žengti pirmuosius žingsnius advokatūroje – štai savybės, pačios aktualiausios mūsų profesijoje.“⁵¹

„Kiekvienas teisininkas, ketinantis verstis advokato praktika, turi būti ne tik kultūringas,

47 Algimantas Dzigoraitis, „Per Šveicariją – į teisinę Lietuvą“, *Švyturys*, 1990, Nr. 2, 18.

48 *Mykolas Römeris*, „Auklėjamosios drausmės kolonijos Šveicarijoje“, *Teisė*, 4 (1923): 11–30.

49 Algimantas Dzigoraitis, „Kultūra ir teisė“, *Justitia* 1 (1992): 1–3.

50 „Rengti pamainą – tauriausia advokato priedermė“ (pokalbis su advokatu A. Dzigoraičiu, kalbėjosi Vaida Černiauskienė. *Lietuvos advokatūra* 4, 6 (2003): 11.

51 *Ibid.*

sąžiningas, principingas, plačios erudicijos profesionalas, bet ir pilietis, pasižymintis išlavintu, aštriu teisingumo ir atsakomybės pojūčiu.⁵²

„Advokato veikla – tarsi gydytojo, nes nuo jo dažnai priklauso žmonių ateitis, jų geras vardas ir orumas.“⁵³

„Advokatas tarsi boksininkas kiekvieną dieną turi lipti į ringą ir kovoti už tiesą, sąžiningumą, padorumą.“⁵⁴

„Advokatai neturi būti „pinigų kalėjai“. Antai jau pastebima, kad kai kurie teisėjai, anksčiau atėję dirbti į advokatūrą, matyt, tikėdamiesi didesnio atlyginimo, sutriko, nes anksčiau už darbo laiką, o ne už sugebėjimus, gaudavo atlyginimą.“⁵⁵

A. Dziegoraitis atkreipė dėmesį ir į tai: „Nors advokato darbas yra intelektualinė veikla, tačiau rengiantis byloms jam visada reikia įdėti daug papildomų organizacinių procedūrinių pastangų – rinkti įrodymus, daryti dokumentų nuorašus ir t. t. <...> sunku vienu metu būti, vaizdžiai tariant, architektu ir akmenskaldžiu, rašytoju ir knygų pardavėju ar laikraščių išnešiotaju.“⁵⁶

Kaskart teisininkas pabrėždavo aukštus advokatui keliamus reikalavimus: atsargumą, apdairumą, aukštą kvalifikaciją, profesinę etiką ir dorovingumą. Jis akcentuodavo ir dar vieną advokato bruožą – nuoširdumą: „Jų kūrybinis veiklos dorovinis pagrindas – įsitikinimas ir argumentų nuoširdumas, beje, nieko bendra neturintis su „aktoryste“, kai akiplėšiškas gudrus melas apipinamas „tiesos“ burbulais. <...> tikras advokatas visada išraiškingai ir nuosekliai gina savo įsitikinimais tiek valdžios institucijose, tiek visuomenėje <...>, kurią dažnai kursto užkulisinės neaiškaus plauko politinės, ekonominės ar finansinės grupuotės. Žmogui ir visuomenei žalingas „numelioruotas“ teisingumas, nes tiesa yra viena ir ji neturi taip madingų šiuo metu alternatyvų.“⁵⁷

Žurnalistas S. Balčiūnas, klausydamasis teisininko viename iš interviu, pasidalijo įspūdziais apie žymų Lietuvos advokatą: „<...> pajunti, kad šiam žmogui rūpi ne tik asmeninė karjera – rūpi viso advokatų luomo likimas, prestižas, garbė, padorumas, profesionalumas, nuo kurių maža, o gal ir ne visai maža dalimi priklauso tautos, šalies šiandiena ir ateitis.“⁵⁸

Teisininkas rašė ir apie Lietuvos advokatūrą. Jis išdėstė pagrindines šios srities problemas, kurioms, jo nuomone, būtinas išskirtinis dėmesys: ikiteisminės advokato veiklos formos, organizacija, advokatūros klausimai, Advokatų tarybos praktikos apibendrinimai, procesinė advokato padėtis, profesijos derinimas su kitomis veiklomis, advokatūros istorija ir t. t. Advokatūra turėjo būti tokia:

„Advokatūra privalo diegti savo korporacijoje demokratines ir humanistines vertybes,

52 Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos advokatūros kūrimo problemos“, *Justitia* 8–9 (1992): 3.

53 „Advokatūrai reikia antibiotikų“ (pokalbis su advokatu doc. dr. A. Dziegoraičiu, užrašė Raimonda Karnackaitė). *Lietuvos aidas*, 1998 m. lapkričio 19 d., Nr. 228 (7719), 13.

54 „Tobulumo pakopos: svečiuose pas advokatą Algimantą Dziegoraitį“ (pokalbį užrašė Stanislovas Balčiūnas). *Lietuvos švyturys*, 2005, Nr. 12, 8.

55 *Ibid.*, 10.

56 Algimantas Dziegoraitis, „Redaktoriaus žodis“, *Lietuvos advokatūra* 1, 1 (2001): 2.

57 Algimantas Dziegoraitis, „Redaktoriaus žodis“, *Lietuvos advokatūra* 6, 6 (2002): 1.

58 „Tobulumo pakopos: svečiuose pas advokatą Algimantą Dziegoraitį“ (pokalbį užrašė Stanislovas Balčiūnas). *Lietuvos švyturys*, 2005, Nr. 12, 6.

skatinti tiesos ir teisingumo jausmą, pilietiškumą ir meilę Tėvynei.⁵⁹

„Advokatūra turi teisiškai lavinti žmogų, principingai kovoti už tiesą, teisę ir teisingumą.“⁶⁰

„<...> advokatūra nėra eilinė bylininkų padėjėja. Vaizdžiai tariant, korporacija – tai svarbus teisinės sistemos veiksnys ir kartu teisingumo organizacijos elementas. Todėl ji turi būti formuojama iš aukščiausios kvalifikacijos ir reputacijos teisininkų.“⁶¹

Teisininkui rūpėjo ne tik šiuolaikinė advokatūra, bet ir jos istorija. Tad parašė straipsnį apie tai, kada buvo atkurta Lietuvos advokatūra, siekdamas nustatyti Lietuvos advokatūros įsteigimo datą. Pasak jo, tai buvo 1918 m. gruodžio 15 d.⁶² Jam rūpėjo tarpukario advokatūros fragmentai, Vyriausiojo Tribunolo jurisprudencija. Joje jis rasdavo atramą šiuolaikinės advokatūros tobulinimui, cituodavo to laiko advokatus. Ir visa tai darė šiuolaikinės advokatūros vystymosi kontekste, kai kūrėsi nauji civilinės teisės institutai – pirkimo–pardavimo sutartys, tarptautinės prekybos, hipotekos sutartys, kai sudėtingėjo turtingieji ir neturtingieji santykiai, ypač palyginus su sovietmečiu.⁶³

A. Džiegoraitis rūpinosi Lietuvos advokatūros likimu. Advokatūrai kaip profesinei korporacijai skirdamas daug dėmesio tvirtino, kad korporaciją gali ištikti liūdnas likimas, jei nebus išguitos miesčioniškumo, ciniško materialumo, dideliais honorarais matuojamo požiūrio į profesiją, egoizmo, hedonizmo, amatininkiškumo savybės.

Advokatas nemažai rašė informaciniame žurnale *Lietuvos advokatūra*. A. Džiegoraitis stebėjo advokatūros ydas ir netylėjo, nesitaikstė su jomis. Jo nuomone, advokatų skaičius Lietuvoje per didelis. Pusė advokatų susikoncentravę sostinėje. Jis baisėjosi jaunųjų advokatų įžūliu elgesiu, agresyvumu, kai jie ypač blogai atsiliepia apie vyresnius kolegas, giriiasi pažintimis su teisėjais, prokurorais, iš anksto klientui žada teigiamą bylinėjimosi rezultatą. „Tai baisi destruktivi advokatūros tendencija, vulgariosios ekonomikos bei merkantilizmo intervencijos į ją padarinys, neturintis nieko bendra su advokato, laisvos profesijos atstovo, kūrybine veikla, – sielojasi A. Džiegoraitis. – Teisinės advokato paslaugos nėra ekonominės paslaugos – tai konstitucinės teisės į gynybą ir atstovavimą realizavimas – advokatas gina žmogaus teises ir laisves. Atlyginimą jis gauna ne už amatininko paslaugas, o už konstitucinę teisinę pagalbą.“⁶⁴

Teisininkas neabejojo, kad reikia keisti Advokatūros įstatymo normas, reguliuojančias priėmimo į advokatūrą tvarką, reikia kurti veiksmingą jaunų advokatų profesinio ugdymo sistemą, jaunesiems būtina kantriai ir ištvėringai mokytis „korektiško įsitvirtinimo korporacijoje meno“, reikia tobulinti advokatų padėjėjų praktikos sistemą ir t. t. Jo nuomone,

59 Algimantas Džiegoraitis, „Lietuvos advokatūros kūrimo problemos“, *Justitia* 8–9 (1992): 3.

60 Algimantas Džiegoraitis, „Redakatoriaus žodis“, *Lietuvos advokatūra* 1–2, 3–4 (2002): 1.

61 Algimantas Džiegoraitis, „Redakatoriaus žodis“, *Lietuvos advokatūra* 3, 5 (2002): 1.

62 Algimantas Džiegoraitis, „Kada atkurta nepriklausomos Lietuvos advokatūra“, *Lietuvos aidas*, 1998 m. gruodžio 10 d., Nr. 243 (7734), 13.

63 Algimantas Džiegoraitis, Vytenis Džiegoraitis, „Advokatas civilinėje byloje: praeities ir dabarties fragmentai“, *Lietuvos advokatūra* (2000/2001): 10–12; Algimantas Džiegoraitis, Vytenis Džiegoraitis, „Advokatas civilinėje byloje: praeities ir dabarties fragmentai“, *Justitia* 25, 1 (1999): 15–16; Algimantas Džiegoraitis, Vytenis Džiegoraitis, „Advokatas civilinėje byloje: praeities ir dabarties fragmentai“, *Justitia* 25, 1 (2000): 15–16.

64 „Rengti pamainą – tauriausia advokato priedermė“ (pokalbis su advokatu A. Džiegoraičiu, kalbėjosi Vaida Černiauskienė. *Lietuvos advokatūra* 4, 6 (2003): 12.

„geriau turėkime mažiau advokatų, bet kad jie būtų tikri orūs profesionalai, gerbtų savo tautą, jos unikalią savitą kultūrą, istoriją ir papročius. <...> tada <...> šalies advokatūrą <...> nuves pažangos, nuolatinės saviugdos, nuoširdaus ir atsakingo tarnavimo visuomenei, žmonėms keliu. Tai bene svarbiausias mūsų profesinės veiklos tikslas ir prasmė“⁶⁵. A. Dziegoraitis akcentavo: „Tikroji Lietuvos advokatūra (o ne kvaziadvokatūra) niekada nebus biurokratizuotos administracijos tarnaitė, nes jos paskirtis – tarnauti žmogui.“⁶⁶

Galvodamas apie advokatūrą, taip pat matydamas vis naujas Advokatūros įstatymo pataisais, A. Dziegoraitis parašė straipsnį apie advokato kvalifikacinius egzaminus⁶⁷. Teisininkas atliko plačią dalyko studiją, aiškino, kaip šis klausimas sprendžiamas Islandijoje, Šveicarijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Danijoje, Liuksemburge, Olandijoje, Prancūzijoje. Teikdamas pasiūlymus vertino Lietuvos pasirinktą sistemą.

Vienu metu advokatas rašė apie pačios advokatūros trūkumus. Kaip tik tuo metu nemažai advokatų buvo išbraukta iš advokatų sąrašų, keli buvo nuteisti. Iš A. Dziegoraičio buvo paimtas interviu. Jame teisininkas pabrėžė, kad advokatūra – visuomenės santarvę ir stabilumą skatinanti jėga. Jam kėlė nuostabą, kodėl Teisingumo ministerija turi kištis į nepriklausomos korporacijos – advokatūros – reikalus, kodėl taip dažnai keičiamas Advokatūros įstatymas, kodėl siekiama neriboti advokatų skaičiaus, kodėl advokatas turi mokėti pridėtinės vertės mokestį, kodėl neatsižvelgiama į Advokatūros nuomonę rengiant Advokatūros įstatymą ir t. t.⁶⁸

Pats būdamas advokatu, nuolatos domėjosi šios profesijos, savivaldos, santykio su kitomis valstybės institucijomis problemomis. 2004 m. balandžio 6 d. įsigaliojo nauja Advokatūros įstatymo⁶⁹ redakcija, pagal kurią bet kuris asmuo, turintis penkerių metų teisinio darbo stažą, galėjo be egzaminų būti įrašytas į advokatų sąrašą. Ta proga A. Dziegoraitis vėl buvo pakalbintas⁷⁰. Tokią Advokatūros įstatymo redakciją teisininkas laikė neturinčia precedento visame pasaulyje, luošinančia ir paniekinančia advokatūrą. Teisininko nuomone, taip buvo dėl to, kad posovietinėje Rytų Europoje neregėtai padidėjo nusikalstamumas, suklestėjo laukinis kapitalizmas, o tai padidino teisiųjų paslaugų poreikį. Taip į advokatūrą pradėjo skverbtis „nežaboto agresyvumo, <...>, laukinės konkurencijos dvasia“: „Advokato padėtį visuomenėje ir korporacijoje ėmė lemti ne jo kompetencija, pareigos jausmas, didelė patirtis, padorumas ir kultūra, o jo vadinamieji ryšiai, savigyra, „gebėjimai“ sutvarkyti bylą, net atvirai deklaruojami kontaktai su šešėlinio pasaulio atstovais <...>.“⁷¹

Teisininkas pabrėžė, kad advokatai buvo eliminuoti iš naujos redakcijos įstatymo

65 „Rengti pamainą – tauriausia advokato priedermė“, *supra note*, 64.

66 Algimantas Dziegoraitis, „Redaktoriaus žodis“, *Lietuvos advokatūra* 11, 1 (2004): 1.

67 Algimantas Dziegoraitis, „Advokato kvalifikacinis egzaminas: problemos ir perspektyvos“, *Lietuvos advokatūra* 15, 1 (2005): 3–5.

68 „Advokatūrai reikia antibiotikų“ (pokalbis su advokatu doc. dr. A. Dziegoraičiu, užrašė Raimonda Karnackaitė). *Lietuvos aidas*, 1998 m. lapkričio 19 d., Nr. 228 (7719), 1, 13.

69 „Lietuvos advokatūros įstatymas“, *Vyriausybės žinios*, 2004, Nr. IX-2066.

70 „Advokatūra keliasi iš nokdauno“ (pokalbis su advokatų kvalifikacinių egzaminų komisijos pirmininku advokatu doc. dr. A. Dziegoraičiu, kalbėjosi Darius Sauliūnas. *Teisės žinios*. Žurnalo *Justitia* priedas 3, 6 (2004): 2–4, 13.

71 *Ibid.*, 3.

rengimo procedūrų, o pats įstatymas priimtas skubos tvarka. Taip, pasak A. Dziegoraičio, buvo priimtas ne tik pačią advokatūrą, bet ir visą teisinę sistemą „torpeduojantis“ teisės aktas. Nebuvo atsižvelgta į Advokatų tarybos, Aukščiausiojo Teismo, Teisėjų asociacijos, Generalinės prokuratūros pareigūnų, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto mokslininkų nuomones⁷². Kaip žurnalo *Lietuvos advokatūra* redakcinės kolegijos pirmininkas jis rašė: „<...> tokie nebuvę advokato padėjėjais ir nelaikę advokato egzamino asmenys dažnai elgiasi kaip makleriai, linkę panaudoti piktam „senus ryšius“, įgytus dirbant valdininkų luome, nepaiso etikos taisyklių, <...>, nepaiso garbingos profesinės kovos taisyklių ir pan.“⁷³

5. Valdžių padalijimas, teisinė valstybė ir advokatūra

A. Dziegoraičiui pačioje Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo pradžioje rūpėjo teisinės valstybės idėja. Rūpėjo ir anksčiau: prisiminkite parašytą sovietmečiu jo straipsnį, kuriame jis ragino steigti administracinį teismą (žr. straipsnio 2 dalį). Savo straipsniuose jis akcentavo, kad teisinės valstybės kūrimas – sudėtingas ir ilgas procesas. Jis tikino, kad ne tik piliečiams ir jų veiksams keliama didžiuliai reikalavimai, bet ir valstybei bei jos sprendimams. O tokių reikalavimų nebuvo, todėl teisininkas akcentavo ne tik įstatymų leidėjo atliekamos teisėkūros trūkumus, bet ir vykdomosios valdžios poįstatyminių aktų ydas, taip pat teisminės kontrolės mechanizmų silpnumą ir nepakankamumą⁷⁴. Iš esmės A. Dziegoraitis po nepriklausomybės atkūrimo pirmasis Lietuvoje rašė apie administracinės teisminės kontrolės ir administracinių procedūrų teisinio reguliavimo poreikį.

Teisininkui rūpėjo valdžių padalijimo principas. Tai, matyt, buvo lemta nesenos Lietuvos teisės istorijos žinių ir gyvenimiškos patirties: „Ilgametė teismų praktika rodo, kad valstybės biurokratinis aparatas yra tradiciškai nepalankus jau pačiai stipraus ir nepriklausomo teismo idėjai.“⁷⁵

Atsikuriant Lietuvos Respublikos nepriklausomybei ir formuojantis naujai teisei sistemai A. Dziegoraitis vis akcentavo demokratinės valdžios sąrangos veiksmingumą su viena sąlyga: jei valstybė neleis vienašališko valdžios susitelkimo tik įstatymo leidžiamojėje arba vykdomojėje valdžioje. Ypač teisininkas pabrėždavo teisminės valdžios svarbą, kadangi ji formuojama kitų dviejų valdžių suderintais veiksmais. Savo ruožtu teisminė valdžia kontroliuoja įstatymų leidžiamąją ir vykdomąją valdžias: „<...> teisminė valdžia nulemia visą šalies teisės į gynybos mechanizmą bei jo efektyvumą.“⁷⁶

Teisininkas pastebėjo, kad su teismo samprata glaudžiai susiję prokurorai ir advokatai, nes jie dalyvauja teismų procesuose ir tuo taip pat veikia teismų ir kitų teisės saugos institucijų veiklą. A. Dziegoraitis rašė apie konstitucinius principus, pavyzdžiui, nekaltumo

72 Ta pačia tema A. Dziegoraitis kalbėjo ir kitame interviu: Algimantas Dziegoraitis, „Teisingumo ir teisėtumo krizė apėmė advokatūrą“, *Business & Exhibitions*, 2004, Nr. 5, 84–85, 90.

73 Algimantas Dziegoraitis, „Redaktorius žodis“, *Lietuvos advokatūra* 1 (1) (2001): 1.

74 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie teisinę valstybę“, *Justitia* 10 (1991): 1, 3.

75 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie teisėjo ir teismo nepriklausomumą“, *Kryžkelė* 3 (1996): 17.

76 Algimantas Dziegoraitis, „Teisė į gynybą ir advokatūra“, *Kryžkelė* 2 (2000): 8.

prezumpcijos, teisės į gynybą, turėti advokatą, nekaltumo naštos įrodinėjimo neperkėlimo kaltinamajam, teisiamajam, draudimo nuosprendį remti prielaidomis. Lietuvos teisės universiteto (dabar – Mykolo Romerio universiteto) Administracinės teisės ir proceso katedros vedėjas pabrėžė, kad minėti principai neretai valstybės institucijų veikloje pažeidžiami, be to, akcentavo nusikalstamumo augimą šalyje, visuomenės nepasitikėjimą teisėsaugos institucijomis. Jis nurodė: „<...> advokatas teismui ir prokuratūrai padėdamas visapusiškai ir objektyviai ištirti baudžiamąją bylą, ženkliai prisideda prie teisėtumo ir teisingumo, vadinasi, ir socialinio stabilumo stiprinimo šalyje.“⁷⁷

Tokį svarbų advokato vaidmenį pabrėždamas A. Dziegoraitis primindavo, kad dar labai svarbus sąžiningas ir kruopštus teisėjo darbas, kuris galutinai padeda kvalifikuotai išnagrinėti baudžiamąją bylą. Toks teisėjas padeda ir advokatui atsakingai įvykdyti savo pareigą. Šiuo atveju teisininkui buvo svarbu pasakyti, kad advokato teisės pažeidžiamos jau parengtinio tardymo metu, taip pat teisme. Neretai savo replikomis, mimika, pastabomis, prašymų atmetinėjimais siekiama advokatą pažeminti suduodant smūgį jo reputacijai. Tokį teisėsaugos pareigūnų elgesį A. Dziegoraitis vadino nekultūringu procesu – „advokatas ir prokuroras dirba ne kaip lygiateisiai proceso dalyviai“. Žinoma, teisininkas ne kartą pastebėjo, kad ir advokatai neretai pažeidžia etikos taisykles.

A. Dziegoraitis analizavo Baudžiamojo proceso kodekso normas, susijusias su advokato teisine padėtimi procese, jo pareigas ir teises. Visa tai darydamas pateikdavo ne vieną praktinį pavyzdį. To reikėjo, nes teisininkas siekė įrodyti, kad Baudžiamojo proceso kodekse reglamentuotas advokatų teisių spektras nėra pakankamas: „Advokatūra visada atlieka reikšmingą baudžiamojo persekiojimo stabdymo ir apskritai pusiausvyros tarp kaltinimo ir gynybos nustatymo funkciją, ginančią teisėtus žmogaus interesus.“⁷⁸

Teisininkas, remdamasis XIX a. vokiečių teisininko G. Glazerio mintimi apie tai, kad baudžiamasis procesas yra socialinių ir visuomeninių santykių pokyčių valstybėje seismografas, paragino teisėsaugos institucijas operatyviau reaguoti į socialinius pokyčius, visuomenei svarbias asmens teisių ir laisvių apsaugos tobulinimo problemas⁷⁹.

Teismų nepriklausomum klausimas taip pat rūpėjo. Antai viename iš straipsnių teisininkas, minėdamas pavienius korupcijos atvejus teismuose, pabrėžė, kad šie neturėtų kurstyti visuomenės manyti, kad korupcija būdinga visai teismų sistemai. Šiuo atveju teisininkas įžvelgė teisinio reguliavimo trūkumus pabrėždamas, kad iki šiolei nėra nustatyti teisės aktai būdingi požymiai. Todėl ir teisėjo nepriklausomumui keliami reikalavimai nepakankamai sureguliuoti. Žinoma, advokatas suvokė, kad teisinio reguliavimo vis tiek neužteks – juk teisėjui ne mažiau svarbios asmeninės savybės, dorovinės ir pilietinės, profesinės ir gyvenimo patirtis, principingumas, valios tvirtumas, orumas. Tai – asmenybės savybės. Tokių jokie teisės aktai neįdiegs.

A. Dziegoraitis rėmėsi tarpukario teisininko V. Mačio mintimi apie tai, kad tikrai ne geriausiai tampa teisėjais: „Vargiai visados teisėjais esti išrinkti geriausi žmonės; geri žmonės

77 Dziegoraitis, *supra note*, 76.

78 *Ibid.*, 11.

79 *Ibid.*

*dažniausia esti lėtesni už kitus, jie nelenda pirmyn ir nenori žeminti savo agitacija savo nau-dai; teisėjais dažniausiai esti renkami žmonės landūs ir apsukrūs; tarpais jie imasi visokių priemonių savo tikslui pasiekti.*⁸⁰

Teisininkas buvo įsitikinęs, kad šie žodžiai aktualūs ir dabarčiai. O juk teisingumo vykdymas, pasak advokato, yra teisinės valstybės idėjos įkūnijimas aukščiausiu lygmeniu, teismas ypatingas, nes jis turi užtikrinti demokratinę valstybės sąrangą. Tad teisininkas kvietė suprasti, kad teismams turi būti sukurtos kuo geresnės nepriklausomumo ir teisinės kūrybos sąlygos⁸¹.

Savo straipsnių serijoje „Įstatymų karas“⁸² A. Dziegoraitis rašė apie teisės aktų nesuderinamumą, dažną jų keitimą ir pildymą, nesitarimą su profesijų atstovais, diskusijos trūkumą, vengimą laiku priimti reikiamus teisės aktus, Seimo kuluaruose suvešėjusį lobizmą. Antai nebuvo laiku sureguliuotas statybos vietų parinkimas, dėl to įvairiausiose vietose ėmė dygti degalinės, Valstybinė mokesčių inspekcija vietoj Seimo savo sprendimu pareikalavo iš įmonių surinkti akcizo delspinigius ir pan. Teisininkas pabrėžė, kad tokia neišsivysčiusia teisėkūros kultūra sėjamas teisinis nihilizmas, pesimistinės nuotaikos, keliamas nerimas, „be reikalo ardoma žmonių sveikata ir nervai“⁸³.

A. Dziegoraitis akcentavo, kad įvairios žinybos, ministerijos pačios sau rengia įstatymų projektus ir siekia išsaugoti savo monopolinę padėtį, privilegijas, norą diktuoti visuomenei sąlygas: „Tuo pretekstu, bet kiek „palakavusios“ savo projektus užsienio praktikos analogais, žinybos dažnai tik imituoja kuriamų norminių aktų pažangumą, modernumą, kuria permainų regimybę. <...> už visų šių projektų slypi <...> monopoliniai, grupiniai ir kitokie privatūs interesai.“⁸⁴

Straipsnių serijoje teisininkas bandė nubrėžti vieną kitą teisės aktų požymį. Antai jis akcentavo, kad reikia vengti visaapimančio, smulkaus konkretizavimo, įstatyme turi būti nustatyti pagrindiniai principai, teisės normos neturi viena kitai prieštarauti, būtinas tikslus ir vienodas įstatymo vykdymas, informacinio balasto vengimas, visuomenės informavimas, visuomenės įtikinėjimas, kad vienos ar kitos taisyklės reikia. Pasak A. Dziegoraičio, teisėkūros subjektas turi „justi svarbiausius Lietuvos žmonių nūdienos interesus ir poreikius“⁸⁵.

Sumerimęs teisėkūros padrikumu, skubotumu nepriklausomoje Lietuvoje teisininkas klausė: kodėl nėra (arba jų labai mažai) naujų, drąsių, originalių valstybės teisės ir ekonomikos kūrimo idėjų, nuodugnių tyrinėjimų?

Teisininkas akcentavo kultūrą, dorovingumą, pilietiškumą, ypač tų, kurie rengia teisės

80 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie teisėjo ir teismo nepriklausomumą“, *Kryžkelė* 3 (1996): 18; Vladas Mačys, *Civilinio proceso paskaitos* (Kaunas: Teisių fakulteto leidinys, 1924), 49.

81 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie teisėjo ir teismo nepriklausomumą“, *Kryžkelė* 3 (1996): 16–18.

82 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas: teisinės sistemos reforma“, *Justitia* 5 (1996): 9–10; Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (2)“, *Justitia* 6 (1996): 4–5; Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (3)“, *Justitia* 1 (1997): 8–9, 27; Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (4)“, *Justitia* 2 (1998): 6–8.

83 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas: teisinės sistemos reforma“, *Justitia* 5 (1996): 9.

84 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (2)“, *Justitia* 6 (1996): 4.

85 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (3)“, *Justitia* 1 (1997): 27.

aktų projektus. A. Dziegoraitis siūlė grįsti ir motyvuoti įstatymų keitimus ir papildymus, nustatyti, kodėl galiojančiame teisės akte nebuvo vienos ar kitos normos. O svarbiausia, pasak teisininko, vienodinti teismų praktiką, subalansuoti įstatymuose numatytus bausmių kriterijus, atskirti baudžiamuosius ir administracinius įstatymus. Viso to reikia, kad nebūtų šitaip: „<...> apie kokią žmogaus teisę į teisingą bausmę galima kalbėti, jeigu nepilnametis, pavogęs seno automobilio variklį, nuteisiamas <...> 6 metų laisvės atėmimu, o išgrobstę iš bankų milijonus litų asmenys <...> nubaudžiami kelerių metų laisvės atėmimo bausmėmis ir pan.“⁸⁶

Paskutinėje straipsnių ciklo „Įstatymų karas“ dalyje A. Dziegoraitis siūlė steigti specialių darinį, korupcijos požiūriu stebintį ir kontroliuojantį teisės aktus. Jis nuolat akcentavo disciplinos, politinės atsakomybės, kompetencijos trūkumą, įvairių finansinių, ekonominių, kitokių lobistinių grupių vaidmenį kuriant tokius teisės aktus, kuriuose suformuotos landos leistų teisę interpretuoti patogiu būdu: „<...> valstybė, kurioje viešpatauja teisė ir teisingas įstatymas, gerbiamos tokios vertybės kaip tiesa ir teisingas įstatymas, demokratija, humanizmas, pilietinis žmonių solidarumas ir atjauta, pagarba žmogui, tautiškumas ir t. t., iš tikrųjų ir plačiausia šio žodžio prasme yra teisinė.“⁸⁷

A. Dziegoraičiui rūpėjo teisininko amatas. Antai savo kai kuriose kalbose teisme jis rašė, koks yra svarbus teisėtvarkos institucijų ir pareigūnų nepriklausomumas, teisinė kultūra ir profesinė patirtis: „Taip dažniausiai atsitinka, kai nusikaltimas tiriamas atkakliai įsikibus tik į vieną versiją neaprepiant visų aplinkybių ir faktų, neišigilinant į jų tikrąsias potekstes, logines ir psichologines nuostatas.“⁸⁸; „<...> mechaninis paviršutiniškas tardytojo požiūris į bylos aplinkybes, teisinės kultūros ir profesinės patirties stoka čia neišvengiamai užprogramavo klaidas.“⁸⁹

Minėta, kad A. Dziegoraitis nuolatos ieškojo teisinės valstybės kūrimo receptų ir būdų. Savo publikacijomis jis siekė visuomenei išdėstyti supratimą apie tai, kokia turi būti teisinė valstybė ir ko dar vis trūksta ką tik atsinaujinusiai Lietuvos valstybei, ilgus metus nemačiusiai ir nemąčiusiai apie teisinės valstybės pagrindus. Pirmiausia jis rašė apie valdžių padalijimą, nors suvokė: „<...> kaip rodo audringa ir prieštaringa pastarojo laikmečio postkomunistinių valstybių praktika, sklandi ir subalansuotų šių valdžių sąveika yra kol kas nepasiekiamas svajonė.“⁹⁰

Toliau teisininkas pabrėžė, kad ir valstybė, ir pilietis turi vienodai paklusti įstatymui. Laikė valdžią ir pilietį tolygiais teisių ir pareigų subjektais. A. Dziegoraičio nuomone, priartėti prie teisinės valstybės neįmanoma, jei vykdomoji valdžia nebus priversta paklusti įstatymui.

Prie teisinės valstybės pamatų teisininkas priskyrė ir advokatūrą, tiesiai siedamas ją su asmens teisių gynba ir akcentuodamas, kad principingai vykdamas savo pareigas ir

86 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (3)“, *Justitia* 1 (1997): 9.

87 Algimantas Dziegoraitis, „Įstatymų karas (3)“, *Justitia* 2 (1997): 8.

88 „Tiesos maiše nepaslėpsi“, Advokato A. Dziegoraičio kalba, pasakyta ginant D. Švedaitę. Iš *Rinktinės advokatų kalbos teisme* (sudarytojas V. Zabiela) (Vilnius: Justitia, 1998), 73.

89 *Ibid.*

90 Algimantas Dziegoraitis, „Teisinė valstybė ir advokatūra“, *Lietuvos teisė*, 1993 m. balandžio 7–20 d., Nr. 6, 1.

ginantis įstatymą advokatas nėra apsaugotas nuo administracinės savivalės. Jis rašė: „Atkakli ir principinga asmens teisių gynība – toks yra pagrindinis pasaulio advokatūros istorijos leitmotyvas, nežiūrint į nepelnytą valdininkijos pašaipas.“⁹¹

Kaip advokatas A. Dziegoraitis pabrėžė, kad praktikoje matė daugybę pavyzdžių, kai poįstatyminiai teisės aktai saugo atskirų socialinių grupių interesus. Teisininkas drąsiai rėžė kritiką vykdomajai valdžiai: „<...> teisinis nihilizmas užtvindė beveik visas valstybinio reguliavimo sritis, <...> ceitnoto sąlygomis kuriami nauji įstatymai <...>.“⁹²

A. Dziegoraitis daug svarstė ir mąstė apie teisinę valstybę, aiškino teisinės valstybės ryšį su advokatūra, kvietė atsikratyti iš sovietinio laikotarpio advokatūros paveldėto Pelenės vaidmens. Advokatas akcentavo, kad technokratai išstūmė teisininkus iš svarbiausių valstybės valdžios ir valdymo struktūrų, kuriose būtinas solidus teisinis išsilavinimas ir patirtis. Tokios tendencijos, pasak teisininko, sudaro dirvą nihilistiniam požiūriui į teisę. Savo straipsniuose teisininkas siejo advokatūrą su teisine valstybe dėl advokatų vaidmens ginant asmenų pažeistus interesus, vykdamą teisingumą. Teisininkas vis akcentuodavo advokatūros teisinio reguliavimo eklektiškumą, profesinės advokatų veiklos sampratą, advokatų įrašymo į advokatų sąrašą tvarką ir t. t.⁹³

6. Teisinė kultūra

A. Dziegoraičiui rūpėjo advokatų etikos taisyklės. Profesinę advokato etiką teisininkas tiesiogiai siejo su jo nepriklausomumu. Jo nuomone, tik advokato orumas, sąžiningumas, padorumas, korektiškumas, garbingumas ir kitos dorovinės savybės gali užtikrinti advokato profesinės veiklos laisvę ir nepriklausomumą⁹⁴.

Teisininko nuomone, advokatas, vykdydamas savo funkcijas, dažnai patiria neigiamų emocijų ir psichologinę įtampą. Nepaisant to, jis visada turi išlikti santūrus ir taktiškas. Netinkamas teismo proceso dalyvių, kolegų elgesys negali būti pagrindas netinkamam advokato elgesiui. Keturiiasdešimt penkerių metų teisinę praktiką sukaukęs A. Dziegoraitis yra teigęs, kad pūtimasis, arogancija, puikybė, familiarumas, „broliavimasis“ profesionalui nepriimtinas, kenkia jo autoritetui ir geram vardui⁹⁵. Manytina, šios pastabos taikytinos bet kurios srities profesionalui.

A. Dziegoraitis trijų straipsnių cikle „Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje

91 Dziegoraitis, *supra note*, 90.

92 *Ibid.*, 6.

93 Algimantas Dziegoraitis, „Aktualios teisinės valstybės ir advokatūros problemos“, *Justitia* 4 (1997): 6-9, 23-24; Algimantas Dziegoraitis, „Teisinė valstybė ir advokatūra“, *Justitia* 2 (1997): 18–19.

94 Algimantas Dziegoraitis, „Dar kartą apie teisinę kultūrą ir advokato etiką“, *Lietuvos advokatūra* 1 (2001): 10–12.

95 Algimantas Dziegoraitis, „Baudžiamosios politikos reforma ir jos iššūkiai advokatūrai“, *Lietuvos advokatūra* 7, 1 (2003): 14.

valstybėje⁹⁶ gvildeno teisinės kultūros sampratą tvirtindamas, kad neseniai atkurtoje nepriklausomoje valstybėje gajus teisinės kultūros, pilietiškumo ir tautiškumo nuosmukis. Teisine kultūra jis laikė ne tik valstybėje suformuotą aukšto lygio teisinį mąstymą, bet ir visos teisinės veiklos, t. y. asmenų ir pačios valstybės kokybės standartą. Žinoma, teisininkas rėmėsi ir istorine patirtimi cituodamas G. Rutenbergo recenziją S. Bieliackino knygai *Baudžiamųjų bylų gynimas*⁹⁷.

Kitame savo straipsnyje teisininkas gvildeno teisininkų profesinės kultūros problemas. Kalbėjo apie advokatus ir prokurorus akcentuodamas būtinybę kelti praktikuojančio teisininko prestižą, reputaciją ne tik profesine kompetencija, sąžiningu pareigų atlikimu, bet ir gebėjimu dirbti visuomenei, puoselėti teisingumo idealus, išmanyti profesinę etiką ir tradicijas. Advokatas pateikė Teisininko etikos kodekso projekto, Prokuratūros įstatymo analizę. A. Dziegoraitis akcentavo prokurorų ir advokatų pareigą reikšti pagarbą procesiniam oponentui ir visiems, su kuriais jiems tenka bendrauti vykdant profesines pareigas. Toks teisininkas, pasak advokato, pelnytų teisinės kultūros įvaizdį, žmonių simpatijas ir pagarbą: „Taktiškumas, delikatumas, tolerancija ir nuoširdumas teisinės kūrybos požiūriu visada praturtina ir įvairų apskritai sudėtingą profesinį bendravimą, teismo ir kitų teisėtvarkos institucijų darbą.“⁹⁸

7. Baudžiamoji teisė ir politika

Savo straipsniuose A. Dziegoraitis ypatingą dėmesį skyrė baudžiamajai politikai Lietuvoje. Jo straipsnių apie baudžiamąją teisę ir politiką pagrindu išleista knyga *Baudžiamoji politika Lietuvoje*⁹⁹. Baudžiamąją politiką advokatas laikė reikšminga šalies socialinės politikos dalimi, susijusia su baudžiamosios teisės priemonių panaudojimu ginant teisėtus žmogaus, visuomenės ir valstybės teises bei teisėtus interesus¹⁰⁰.

Teisininko dėmesys baudžiamajai teisei nestebina. Viena vertus, jis buvo advokatas, kuris specializavosi ir baudžiamosiose bylose. Kita vertus, buvo kuriami nauji baudžiamieji įstatymai. Maža to, šalyje augo nusikalstamumas, visuomenė nesijautė pakankamai saugiai.

Straipsniuose teisininkas akcentavo, kad svarbu stabilizuoti baudžiamuosius įstatymus, kad šie sukurtų palankias sąlygas vienodai teismų praktikai. Taip pat jis nurodė aiškiai

96 Algimantas Dziegoraitis, „Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje valstybėje: arba pamąstymai apie politinio socialinio klimato ir teisinės gynybos problemas Lietuvoje“, *Justitia* 32, 2 (2000): 2–4; Algimantas Dziegoraitis, „Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje valstybėje: arba pamąstymai apie politinio socialinio klimato ir teisinės gynybos problemas Lietuvoje“, *Justitia* 6 (2000): 17–18; Algimantas Dziegoraitis, „Konstitucinė teisė į gynybą ir advokatūra teisinėje valstybėje, arba pamąstymai apie politinio socialinio klimato ir teisinės gynybos problemas Lietuvoje“, *Justitia* 1 (2001): 6–7.

97 Giršas Rutenbergas, „Prof. S. Bieliackinas. Baudžiamųjų bylų gynimas“, *Teisė* 18 (1930): 129–135.

98 Algimantas Dziegoraitis, „*Ab uno disce omnes*: aktualūs prokuroro ir advokato santykių civiliniame procese etikos klausimai“, *Justitia* 3 (1998): 11.

99 Algimantas Dziegoraitis, *Baudžiamoji politika Lietuvoje: realybė ir perspektyvos* (Vilnius: Lietuvos kalinių globos draugija, 2002).

100 Algimantas Dziegoraitis, „Baudžiamoji politika – integrali sąvoka“, *Kryžkelė* 2 (2001): 6.

suformuluotų bausmių skyrimo kriterijų ir taisyklių tikslą – taip užtikrinama nusižengusio asmens teisė į teisingą bausmę. Teisininkas atkreipė dėmesį ir į teisėjų kvalifikaciją pasakydamas, kad neretai šalies teismų veikla skiriant bausmes yra kontroversiška, o tai sukelia nepasitikėjimą teismais, žlugdoma atsinaujinanti valstybės baudžiamoji politika, silpninami visuomenės moralės pagrindai. Taigi, advokato nuomone, bausmės turi būti proporcingos. Jis prisiminė ir Cicerono žodžius, kad per griežtas įstatymo taikymas kartais gali būti neteisingas¹⁰¹.

Advokatas stebėjo teisėjų ir pareigūnų negebėjimą atskirti baudžiamąją atsakomybę nuo administracinės, teisėjų klaidas nustatant nusikaltimu padarytos žalos dydį, atlyginantiną jos dalį, neskiriant žalos, tiesiogiai kilusios iš teisei priešingos veikos, ir nuostolių, tiesiogiai nesujusių su ja¹⁰².

Tą lemti galėjo nebūtinai kompetencijos stoka, bet ir teisinio reguliavimo trūkumais. Reikėjo tobulinti baudžiamąją ir administracinę atsakomybę reglamentuojančius teisės aktus. Teisininkas buvo Vyriausybės sudarytos ekspertų komisijos, turėjusios atlikti Baudžiamąjo kodekso projektų palyginamąją ir vertinamąją analizę, nariu. Komisija padarė išvadą, kad nepavyko išvengti „itin plataus veikų kriminalizavimo bei liberalizuoti, optimaliai subalansuoti bausmių sistemą“¹⁰³.

Rašydamas apie baudžiamosios teisės politiką, ypač bausmės paskirtį šiuolaikinėje Lietuvoje A. Dzegoraitis nepamiršo apžvelgti ir Lietuvos tarpukario patirties¹⁰⁴. Jis nemažai rėmėsi to meto moksliniais tyrimais¹⁰⁵.

2003 metus teisininkas laikė itin reikšmingais, nes buvo paskelbti Baudžiamasis, Baudžiamąjo proceso ir Bausmių vykdymo kodeksai¹⁰⁶.

8. Kalinių globa, kitos teisės temos

A. Dzegoraitis rašė ne tik apie valstybingumą ir jo kūrybą, bet ir apie daug trivalesnius, ne tokius patrauklius klausimus. Antai jis rašė apie kalinius, įkalinimo įstaigas, lygino kalinių padėtį su Vakaruose įkalintų ir išėjusių iš kalėjimų asmenų padėtimi. Išryškino įvairius probleminius klausimus, susijusius su šiomis temomis – ne tik kalinių, bet ir personalo, dirbančio įkalinimo įstaigose, statuso problemas, psichologinius klausimus. Jis rašė: „Lietuva – nedidelis kraštas, todėl turėtume vertinti ir branginti kiekvieną žmogų – net ir nusikaltusį. Tegul jis grįžta į mūsų tarpą neturėdamas pykčio, pagiežos ir antipatijos, pasmerkęs savo juodą praeitį.“¹⁰⁷

101 Algimantas Dzegoraitis, „Nusikalstamumas ir bausmė“, *Kryžkelė* 1 (1997): 9–11.

102 Algimantas Dzegoraitis, „Baudžiamosios politikos vystymosi tendencijos“, *Kryžkelė* 1 (2001): 8.

103 Algimantas Dzegoraitis, „Baudžiamoji statistika: realybė ir bausmė 1988–1998“, *Kryžkelė* 1 (1999): 9–11.

104 Algimantas Dzegoraitis, „Bausmė ir jos paskirtis“, *Kryžkelė* 2 (1999): 8–10.

105 Diržys, A. „Lietuvos kalėjimai ir kaliniai“, *Teisė* 46 (1939): 183–190; Jonaitis, M. *Kriminalinės pedagogikos pradmenys* (Kaunas: „Vilniaus“ sp., 1930).

106 Algimantas Dzegoraitis, „Naujieji baudžiamieji įstatymai ir socialinė realybė“, *Kryžkelė* 2 (2002): 17–19.

107 Algimantas Dzegoraitis, „O kalėjimai netuštėja...“, *Jaunimo gretos*, 1990, Nr. 5, 25.

Rašydamas apie įkalinimo įstaigų padėtį Lietuvoje advokatas, žinoma, nepamiršo pasiremti tarpukario teisininkų atliktais tyrimais¹⁰⁸.

A. Dziegoraitis rašė apie teisėsaugos pareigūnų (tardytojų, prokurorų), netinkamą kalėjimų darbuotojų ir su nuteistaisiais. Advokatas pastebėjo ir įkalinimo įstaigų fizinių skurdumą, „prieštvanines“ nuteistųjų gyvenimo sąlygas, augantį paauglių nusikalstamumą. Jo nuomone, kalėjimų sistema turėjo būti humanizuojama ir tobulinama¹⁰⁹.

Teisininkas ne viename straipsnyje akcentavo teisingumo principą, kuris teismus įpareigojo nusikaltusiems asmenims skirti kone matematiškai individualizuotas ir proporcingas baudžiamojo poveikio priemones¹¹⁰. Advokatas svarstė apie socialinę bausmės paskirtį, kai nusikaltėlis sugeba tapti visaverčiu visuomenės nariu¹¹¹.

Teisinė moters padėtis advokatui rūpėjo dar nuo septintojo dešimtmečio, kai jis rašė apie moterų teises darbo rinkoje. Po nepriklausomybės atkūrimo advokatas apžvelgė teisinę ir socialinę moters padėtį baudžiamosios teisės kontekste, ypač jos padėtį grįžus iš įkalinimo įstaigų. A. Dziegoraitis su apgailestavimu teigė, kad po grįžimo paprastai moters niekas nelaukia, ji susiduria su visiška vienvietė ir skurdu. Šiuo atveju teisininkas akcentavo reikšmingą valstybės vaidmenį, Moterų ir vyrų lygybės deklaracijoje įtvirtintas lygias galimybes lavintis, dirbti ir kitas vertybes¹¹².

A. Dziegoraitis rašė apie atskirus teisės šakų institutus. Antai straipsnyje apie taikos sutartis ragino teisėjus kiekvienu konkrečiu atveju kruopštumo tikrinant taikos sutarties sąlygas, skatino neskubėti jų tvirtinti, kantriai aiškinti šalims apie tokios sutarties sudarymo procesines pasekmes. Savo poziciją advokatas grindė praktiniais pavyzdžiais, nepamiršdamas pasiremti tarpukario civilinės teisės „žvaigždės“ V. Mačio knyga *Civilinio proceso paskaitos*¹¹³.

Kadangi A. Dziegoraitis buvo Malonės komisijos nariu, jį domino malonės instituto ypatumai¹¹⁴. Institutų analizėse teisininkas visada atkreipdavo dėmesį į jų istorinę raidą, tarpukario Lietuvos patirtį. Advokatas rašė apie teisesines politines reformas, pavyzdžiui, baudžiamosios politikos reformą¹¹⁵.

A. Dziegoraitis dalyvavo administracinės teisės kodifikavimo diskusijose¹¹⁶. Konkre-

108 Pavyzdžiui, R. Burokas, „Nusikaltėlis ir bausmė“, *Židinys*, 1936, Nr. 5–6, 536–543.

109 Algimantas Dziegoraitis, „Kova su nusikalstamumu: realybė ir viltys“, *Kryžkelė* 2 (1997): 4–7.

110 Algimantas Dziegoraitis, „Atpildas visada turi būti teisingas“, *Kryžkelė* 1 (1998): 20–22.

111 Algimantas Dziegoraitis, „Kriminalinė bausmė ir probacija teisinėje valstybėje“, *Justitia* 5 (1998): 10–11, 20–22; Algimantas Dziegoraitis, „Nusikalstamumas, kriminalinė bausmė ir probacija“, *Kryžkelė* 2 (1998): 6–9.

112 Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos baudžiamoji politika: teisinė ir socialinė moters padėtis“, *Kryžkelė* 1 (2000): 15–18.

113 Algimantas Dziegoraitis, „Taikos sutartys“, *Justitia* 11 (1992): 2; Algimantas Dziegoraitis, „Ar taikos sutartys užmirštos?“, *Justitia* 10 (1992): 2.

114 Algimantas Dziegoraitis, „Prašome patenkinti mano malonės prašymą“, *Justitia* 7 (1991): 2–3; Algimantas Dziegoraitis, „Malonė pasmerktajam mirti“, *Justitia* 12 (1991): 1, 3; Algimantas Dziegoraitis, „Malonė – savarankiškas baudžiamosios teisės institutas“, *Kryžkelė* 1 (2005): 14–16; Algimantas Dziegoraitis, „Malonė – teisingumas ir gailėstingumas“, *Kryžkelė* 1 (2007): 13.

115 Algimantas Dziegoraitis, „Baudžiamosios politikos reforma ir jos iššūkiai advokatūrai“, *Lietuvos advokatūra* 7, 1 (2003): 12–14.

116 „Sovietinės kodifikacijos erai sudie?“, *Teisės žinios* 3, 3 (2003): 8–11.

čiai jis svarstė Administracinių teisės pažeidimų kodekso¹¹⁷ likimą Lietuvoje, kuris buvo paskelbtas dar sovietinėje Lietuvoje. Teisininkas buvo įsitikinęs, kad reikia tokio kodekso, kuris apimtų ne tik fizinių, bet ir juridinių asmenų administracinę atsakomybę.

Teisininko mintimis remtasi žiniasklaidoje tikintis gauti aiškų atsakymą į sudėtingus klausimus. A. Džiegoraitis nevensgė konstruktyvios kritikos. Antai, kalbėdamas apie Seimo rinkimų ir Savivaldybių tarybų rinkimų įstatymų projektus, nurodė, kad teisės aktų rengėjai sukėlė kontroversiją, kad jis pasigedo atsakingo jų požiūrio¹¹⁸.

Teisininkas savo straipsniuose rėmėsi rašytojų, psichologų, pedagogų mintimis, sociologiniais tyrimais, statistiniais duomenimis, užsienio valstybių patirtimi. Jam buvo svarbios reiškinių priežastys, neretai glūdinčios ekonomikoje, nedarniose šeimose, visuomenės kultūroje, nepagarboje žmogui ir pan.

9. Administracinės teisės mokslo ir studijų pradininkai

A. Džiegoraitis savo publikacijose vis nurodydavo, kad šalyje trūksta supratimo apie valstybės valdymą, elementarių žinių apie administracinę teisę¹¹⁹.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo didžiausias indėlis administracinės teisės mokslo vystymosi srity priskirtinas A. Andruškevičiui. Tai liudija jo akademiniai darbai: be gausybės straipsnių, jis parašė dvi kapitalines monografijas¹²⁰, kuriose pirmą kartą nepriklausomoje Lietuvoje siekta aiškiai išdėstyti administracinės teisės sampratą, galiojimo sritis.

Žinoma, negalima nepaminėti tarpukariu studentų surašytų administracinės teisės paskaitų konspektų¹²¹, sovietmečiu parašyto K. Lapinsko ir P. Petkevičiaus vadovėlio¹²² ir pirmosios M. Rōmerio monografijos iš administracinės teisės *Administracinis teismas*¹²³.

A. Džiegoraičio nuopelnų irgi negalima nuneigti. Jis vadovavo Mykolo Rōmerio universiteto Administracinės teisės ir proceso katedrai. Sumanyta parašyti tris knygas iš administracinės teisės. Viena iš jų, pati pirmoji, turėjo vadintis *Administracinė teisė. Bendroji dalis*. Taip nepriklausomoje Lietuvoje pasirodė pirmasis administracinės teisės vadovėlis.

117 „Administracinių teisės pažeidimų kodeksas“, *Vyriausybės žinios*, 1985, Nr. 1-1.

118 BNS, „Konstitucinis Teismas svarsto Liucijos Baškauskaitės prašymą“, *Lietuvos aidas*, 1998 m. spalio 29 d., Nr. 213, 3.

119 „Tobulumo pakopos: svečiuose pas advokatą Algimantą Džiegoraitį“ (pokalbį užrašė Stanislovas Balčiūnas). *Lietuvos švyturys*, 2005, Nr. 12, 8.

120 Arvydas Andruškevičius, *Administracinės teisės pricipai ir normų ribos* (Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004); Arvydas Andruškevičius, *Administracinė teisė: bendrieji teorijos klausimai valdymo aktų institutas ginčo santykių jurisprudenciniai aspektai* (VĮ Registrų centro Teisinės informacijos departamentas, 2008).

121 Petras Vilutis, *Administracinė teisė. Bendroji dalis* (Kaunas: VDU Teisių fakultetas, leidėjas – M. Kriaučiūnas, 1939); *Administracinės teisės konspektas*. Pagal prof. Biržiškos programą. Rankraščio teisėmis, 1935; Vanagas, S. *Administracinė teisė (užrašai)*, paruošti prisilaikant 1936/1937 m. m. prof. Biržiškos administracinės teisės programos. Rankraščio teisėmis, 1937.

122 Kęstutis Lapinskas, Pranas Petkevičius, *Tarybinė administracinė teisė* (Vilnius: Mintis, 1980).

123 Mykolas Rōmeris, *Administracinis teismas* (Kaunas: Valstybės spaustuvė, 1928).

Jo mokslinis vadovas ir redaktorius buvo A. Dziegoraitis¹²⁴. Tai buvo pirmoji iš trijų knygų. Matyt, dar planuota rašyti administracinio proceso¹²⁵ ir administracinės teisės specialiosios dalies vadovėlius. Sunki ir lemtinga teisininko liga neleido įgyvendinti šių planų.

10. Lietuvos tradicijų ir teisės istorijos puoselėtojas

Lietuvos pedagogas, žurnalistas S. Balčiūnas ėmė interviu iš A. Dziegoraičio. Žurnalistui ypatingą įspūdį paliko advokato namai: „Keistas jausmas apima, kai iš triukšmo alsuojančios senamiesčio gatvelės šalia Prezidentūros patenki į advokato Algimanto Dziegoraičio buveinę. Ir ne todėl, kad pirmiausia į akis krinta Lietuvos karaliaus Mindaugo ar kunigaikščio Gedimino portretai ar modernizmo neuosčiusių dailininkų paveiksai ant sienų, bet ypatingai širdį šiluma užlieja, kai, peržengęs slenkstį, atsistoji ne ant persiško kilimo, o ant takelio, panašaus į tuos, kokius dar pokario metais mūsų kaimų močiučių vos ne kiekvienoj švarioj gryčioj, svetainėj ar seklyčioj patiestą pamatydavai, iš margaspalvių skudurėlių išaustą. Tuo takeliu advokatas svečią ir vedasi į Vilniaus senamiesčiui erdvų kambarį, kurio sienos paslėptos už knygomis perpildytų lentynų – pradedant <...> maldaknygėmis, kodeksais ir jų komentarais, žodynais ir baigiant Lietuvos ir pasaulio klasikų veikalais, valstybės veikėjų, prezidentų raštais ar net poezijos rinkiniais bei meno reprodukcijų albumais.“¹²⁶

Istorinių tradicijų namuose puoselėjimas nebuvo vienintelė platforma. Nesuklysimė pastebėję, kad teisininkui jo akademinėje ir teisinės praktikos veikloje buvo svarbi Lietuvos valstybės istorija, ypač teisės istorija. Jis profesionaliai domėjosi Lietuvos tarpukario teise. Parašė straipsnių seriją apie Lietuvos teisininkų draugijos veiklą ir jos pasiekimus 1920–1940 m.¹²⁷, Lietuvos teismus¹²⁸, jam buvo įdomūs tarpukario teisininkų likimai¹²⁹.

Straipsniuose A. Dziegoraitis minėjo visus garsiausius tarpukario Lietuvos teisininkus: M. Römerį, P. Leoną, A. Janulaitį, Z. Toliušį, J. Robinzoną, J. Banaitį, P. Stravinską,

124 Audrius Bakaveckas, Algimantas Dziegoraitis, Audronė Dziegoraitienė, Adolfas Gylis, Raimundas Kalesnykas, Birutė Pranevičienė, Edmundas Rusinas, Stasys Šedbaras, Algimantas Urmonas, Dainius Žilinskas, *Lietuvos administracinė teisė. Bendroji dalis* (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2005).

125 Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Administracinės teisės ir proceso katedros 2005 m. vasario 11 d. susirinkimo protokolas Nr. 1ATK-7. Mykolo Romerio universiteto archyvas, b. 2.19-22-09, l. 23.

126 *Ibid.*

127 Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1938 m.)“, *Justitia* 1 (1989): 2; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1939 m.)“, *Justitia* 1 (1989): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1937 m.)“, *Justitia* 5 (1989): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1936 m.)“, *Justitia* 6 (1989): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1935 m.)“, *Justitia* 7 (1989): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1934 m.)“, *Justitia* 9 (1989): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1933 m.)“, *Justitia* 4 (1991): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugija – žvilgsnis į praeitį (1925 m.)“, *Justitia* 8 (1991): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Lietuvos teisininkų draugijai – 70 metų“, *Justitia* 4 (1990): 1.

128 Algimantas Dziegoraitis, „Respublikos teismams – 70 metų“, *Justitia* 50 (1135) (1988 m. gruodžio 15-21 d.): 4.

129 Algimantas Dziegoraitis, „Šviesios asmenybės. Jurgis Byla“, *Justitia* 6 (1991): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Brangus vardas“, *Atgimimas*, 1989 m. gruodžio 8 d. – gruodžio 15 d., Nr. 43 (56), 2.

V. Burkevičių, Č. Butkį, K. Šalkauskį, V. Stankevičių, R. Skipitį, D. Zaunių, V. Mačį, M. Šurną, S. Šilingą, A. Tumėną, V. Poželą, J. Vileišį, L. Noreiką ir kitus. Tai buvo retai kam žinomos po pusšimčio okupacijos metų pavardės. A. Džiegoraitis stengėsi visuomenei atskleisti to meto teisės problemas, iššūkius, teismines institucijas ir asmenybes tarsi atiduodamas pagarbą tiems, kurie buvo tiek metų pamiršti, neįvertinti, tarytum laiko sunaikinti. Teisininkas ne tik minėjo iš užmaršties prikeltas teisininkų pavardes, bet ir rėmėsi jų atliktais tyrimais tiek rašydamas apie teisininko profesinę etiką, tiek apie valstybingumą ar teisinę valstybę.

Advokato domėjimasi Lietuvos teisės istorija ir norą tęsti lietuviškas advokatūros tradicijas liudija jo kaip žurnalo *Lietuvos advokatūra* redakcinės kolegijos pirmininko žodžiai: „Žurnalu „Lietuvos advokatūra“ siekiama tęsti prieškarinio Lietuvos leidinio „Lietuvos advokatų tarybos apyskaita“, ėjusio iki 1940 metų, tradiciją.“¹³⁰

A. Džiegoraičiui rūpėjo ne tik istorija. Kaip Teisininkų draugijos nariui jam buvo įdomios ir to meto Teisininkų draugijos perspektyvos, likimas¹³¹. Gan greitai po nepriklausomybės atkūrimo teisininkas ėmė fiksuoti šalies Teisininkų draugijos pasyvumą, taip pat kvieisti šalies inteligentiją elgtis aktyviau, vengti politinės demagogijos, korupcijos, nuoširdžiai siekti valstybės stiprinimo, o ne imituoti tokius tikslus¹³². Jis ir vėliau vis pabrėždavo teisininkų pasyvumą, atsargumą, kai kada ir nekompetentingumą, nepaisant gražių tikslų¹³³.

11. Knygų kolekcininkas

Teisininkas buvo didelis knygų kolekcininkas. Juokaudavo tvirtindamas, kad priklauso knygų partijai. Pradėjo kolekcionuoti knygas dar studijų metais Vilniaus universiteto Teisės fakultete. Apie jo knygų kolekciją sklاندė legendos. Antai ir spaudoje¹³⁴ tvirtinama, kad viena vertingiausių asmeninių bibliotekų šalyje priklausė A. Džiegoraičiui. Pasak jo, bibliotekoje buvo apie penkiolika tūkstančių leidinių, iš kurių didelė dalis susijusi su tarpukario lietuvių literatūros istorija. Advokatas pastebėjo turįs daugelį J. Basanavičiaus, Maironio, kitų originalių leidinių. Teisininkas kolekcionavo ir užsienio valstybių literatūrinių šedevrų pirmuosius leidimus, pavyzdžiui, didžiavosi pirmuoju V. Hugo romano *Vargdieniai* leidimu. Akivaizdu, kad teisininkas ne tik kolekcionavo knygas, bet jas ir skaitė. Antai žurnalistei R. Baltrušaitytei išsitarė, kad knygos jam suteikė „istorinį pažinimą, kalbos įtaigą, platų žodyną, fantazijos lakumą, kokio nesuteiks jokie internetiniai erzalai. Man vargiai pavyktų iš atminties padeklamuoti bent vieną sonetą, tačiau duokite truputį laiko pasirengti, ir

130 Algimantas Džiegoraitis, „Redaktorius žodis“, *Lietuvos advokatūra* 1, 1 (2001): 1.

131 Algimantas Džiegoraitis, Egidijus Kurapka, Stasys Šedbaras. „Lietuvos teisininkų draugija: prieš 80 metų, šiandien ir rytoj“, *Justitia* 6 (2000): 2–4.

132 Algimantas Džiegoraitis, „Inteligentija ir teisė“, *Justitia* 13 (1991): 3.

133 G. D. „Temidės tarnų pokalbis“, *Justitia* 6 (1991 m. birželio 1–15 d.): 1.

134 Renata Baltrušaitytė, „Namų bibliotekų blizgesys ir skurdas“, *Veidas*, 2005 m. vasario 10 d., Nr. 6, 56–58.

galėsiu kalbėti valandų valandas bet kuria aktualia tema¹³⁵.

Teisininko erudiciją liudijo jo advokato praktika, moksliniai straipsniai. Advokatas savo kalbose teismuose nevengė remtis klasikine literatūra, taip pabrėždamas ne tik erudicijos poreikį teisininkui, bet ir tai, kad teisininkas turi domėtis ne tik teise, bet ir daugeliu kitų dalykų, kurie jam padeda geriau suprasti ginamuosius, atstovaujamuosius, patį gyvenimą. Antai, gindamas asmens teisės bendrauti su savo sūnumi, su kuriuo riboja bendravimą buvusi sutuoktinė, A. Dziegoraitis pasirėmė L. Tolstojaus žodžiais apie pyktį ir jo pasekmes, šiuo atveju kenkiančias vaikui¹³⁶.

Savo straipsniuose teisininkas nevengė remtis filosofais, pavyzdžiui, Aristotelio, Platonu, Senekos, Sokrato, Cicerono, C. Beccaria'os, Ch. L. de Montesquieu, A. de Tocqueville'io, O. Spenglerio, W. Wundto, I. Kanto, B. Spiro ir kitų mintimis apie valstybės ir teisės reiškinius¹³⁷.

Nuomones grindė ne tik savo mintimis, bet ir žymių pasaulyje advokatų citatomis, pavyzdžiui, R. Harris'o chrestomatine knyga *Advokatūros mokykla*, žymaus teisininko M. Vinnaro, britų kriminologo D. Chapman'o, XIX a. advokato V. Spasovičiaus ir kitų žodžiais, rėmėsi Rytų kultūros išminčių traktatais¹³⁸. Citavo pirmąjį Lietuvos banko valdytoją V. Jurgutį, prancūzų rašytoją O. de Balzacą, Makedonijos karalių Pilypą II ir t. t.¹³⁹

Labiausiai savo knygų kolekcijoje teisininkas vertino lietuviškas knygas, spaudos draudimo metais leistas lietuviškas maldaknyges, kuriose, jo nuomone, tilpo visa teisė, kultūra ir moralė. Teisininko nuomone, jo biblioteka nebuvo itin specializuota: čia buvo galima rasti knygų apie teisę, politiką, filosofiją, ekonomiką, istoriją, logiką, etiką, enciklopedinių žodynų. A. Dziegoraitis teigė: „<...> padorus lietuvis pagal savo galimybes suras būdą įsigyti vertingų ne tiek savo kaina, o turiniu lituanistikos leidinių antikvariniuose knygynuose. <...> gera, turininga, ypač turinti išliekamąją vertę, lietuviška knyga yra geriausia dvasinė ir materialinė investicija.“¹⁴⁰

Išvados

A. Dziegoraitis dar sovietmečiu kėlė teisinės valstybės klausimą siūlydamas steigti administracinį teismą arba bent jau tam tikrų ginčų nagrinėjimą perkelti į teismus. Jis priešinosi tvarkai paskutine instancija ginčams, kylantiems iš viešosios teisės, palikti viešojo administravimo subjektus.

135 *Ibid.*, 58.

136 Vilniaus m. II juridinės konsultacijos advokato A. Dziegoraičio kalba, pasakyta atstovaujant ieškovui V. Keruliui (Vilnius: Mintis, 1984), 39.

137 Algimantas Dziegoraitis, „Kultūra ir teisė“, *Justitia* 1 (1992): 1.

138 Algimantas Dziegoraitis, „Rinkos keliai ir klystkeliai“, *Justitia* 3 (1991): 3; Algimantas Dziegoraitis, „Teisinė valstybė ir advokatūra“, *Lietuvos teisė*, 1993 m. balandžio 7–20 d., Nr. 6, 1, 6; Algimantas Dziegoraitis, „Baudžiamoji politika – integrali sąvoka“, *Kryžkelė* 2 (2001): 6 ir t. t.

139 „Tobulumo pakopos: svečiuose pas advokatą Algimantą Dziegoraitį“ (pokalbį užrašė Stanislovas Balčiūnas). *Lietuvos švyturys*, 2005, Nr. 12, 6–9.

140 *Ibid.*, 7.

Teisininkas aktyviai dalyvavo Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo procesuose ne tik dėstydamas savo nuomonę apie teisinę valstybę publicistikoje ir mokslo straipsniuose, bet ir dalyvaudamas įvairiose visuomeninėse organizacijose, pavyzdžiui, Lietuvos piliečių chartijoje.

Po nepriklausomybės atkūrimo advokatas daug dėmesio skyrė rengiamiems įstatymams, ypač susijusiems su advokatūra, teismais, pilietybe, baudžiamaisiais ir administraciniais įstatymais. Jis priklausė darbo grupei, rengiančiai Lietuvos Respublikos Konstitucijos tekstą.

Teisininkas nuolatos akcentavo valdžių padalijimo principą tikėdamasis stiprios teisminės valdžios, apskritai teisėsaugos institucijų, taip pat ir Lietuvos advokatūrą. Jam rūpėjo teisėkūros problemos. Jis išvelgė didžiules ydas ir trūkumus, ypač dėl to, kad nebuvo nusistovėjusių teisėkūros principų ir taisyklių. Savo straipsniuose kone pirmasis rašė apie administracinių procedūrų poreikį, valstybės valdymo ir administracinės teisės išmanymo trūkumą.

Keturiasdešimt penkerių metų teisinę praktiką sukaupęs mokslininkas daug dėmesio skyrė teisininkų profesionalumui, etikai apibrėžti, teisei kultūrai vystyti. Jam rūpėjo ir ne visai populiarios temos, taip pat kalinių ir kalinimo įstaigose dirbančių pareigūnų statusas ir problemos.

A. Dziegoraitis buvo pirmojo nepriklausomoje Lietuvoje administracinės teisės vadovėlio mokslinis redaktorius ir koordinatorius.

Teisininkas žavėjosi lietuviškomis tradicijomis. Ypač jį traukė Lietuvos teisės istorija. Visuose jo straipsniuose būdavo atgarsių iš tarpukario teisės, kuri buvo pamiršta per penkiasdešimt okupacijos metų.

Advokatas buvo išskirtinės erudicijos, kultūros, estetikos žmogus. Jis buvo didelis knygų kolekcininkas. Didžiausia vertybė jam buvo lietuviška knyga.

ALGIMANTAS DZIEGORAITIS – STATESMAN AND JURIST

Ieva Deviatnikovaitė

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article is dedicated to the memory of Algimantas Dziegoraitis. The article reviews professional biography and bibliography data. Significant attention is paid to the jurist's scientific and publicist activities, helping to reveal essential thoughts and ideas, which he cultivated throughout his long professional career, which lasted at least 45 years. His thoughts on the rule of law, the separation of powers, legal culture, requirements for lawyers, and the role of the legal profession demonstrate his inexhaustible wisdom and strong value system.*

This article is based not only on A. Dziegoraitis' scientific work and insights into current affairs, but also on archival material, uncovering evidence of his education, degree documents, positions held, and social activities. Archives kept at Mykolas Romeris University were used, along with various interviews and articles published in the media. The author thanks A. Dziegoraitis' widow, Regina Gražina Dziegoraitienė, and his son, Vytenis Dziegoraitis, for the information and material provided.

Keywords: *Algimantas Dziegoraitis; rule of law; separation of powers; lawyer, advocacy; legal culture.*

Ieva Deviatnikovaitė, Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos Viešosios teisės instituto profesorė, socialinių mokslų (teisė) daktarė. Mokslinių tyrimų kryptys: administracinė teisė, teisės istorija.

Ieva Deviatnikovaitė, professor at the Institute of Public Law at the Law School at Mykolas Romeris University, Doctor of Social Sciences (Law). Research interests: administrative law, legal history.